

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

L 4 n
1434-1441

1-50

1999

Կ Բ Թ Ա Ր Ա Ն
ԱՒԵՏՈՐԱՆՆԵԿՆ ԲՆՆԻՑ

Գ Ա Ս Ը .

Հ Ե Ր Մ Ա Ս Ե Ի Ո Ն Ե Ս Ի Մ

Ի

Մ . Վ Ա Ր Դ Ա Պ Ե Տ Ի Մ Ո Ւ Բ Ա Տ Ե Ա Ն Ց
Յ Ա Ռ Ա Բ Ե Լ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Ի Ց Ի Մ . Յ Ա Կ Ո Վ Բ Ե Ա Ն Ց

Հ Բ Ա Մ Ա Ն Ա Ի

Պ Ա Տ Բ Ի Ա Ր Գ Ի Մ Բ Բ Ո Ց Ե Բ Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ Ի

Տ . Ե Ս Ա Յ Ե Ա Ց

Մ Բ Բ Ա Ջ Ա Ն Ա Ր Գ Ե Պ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի

Յ Ե Բ Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ

Ի Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ի Մ Բ Բ Ո Ց Յ Ա Կ Ո Վ Բ Ե Ա Ն Ց

1876

Կ Բ Թ Ա Ր Ա Ն
ԼԻԵՏԱՐԵՆԵԿԱԼՆ ԲՇՆԻՑ

Գ Ա Ս Ա .

Հ Ե Ը Մ Ա Ս Ե Ի Ա Ն Ե Ս Ի Մ

Տրամախառնութիւն ՚ի Ղուկասու .

Թ . 43 — 56 :

Հերմաս (հարրալով) . — Իրաւ որ
շատ սաստիկ է :

Ոնեսիմ (կը գրէ , Բայց կ'ընդհատէ և
կ'ստէ) . — Ի՞նչ է , որ շատ սաստիկ է :

Հերմաս . — Այո մարդոց անմը-
տու թիւնն :

Ոնեսիմ . — Ի՞նչ մարդոց վերայ կը
խօսիր :

Հերմաս . — Կը ցաւիմ ասե՛լ Ա-
ռաքելոց վերայ :

Ոնեսիմ . — Առաքելոց վերայ . բայց
կը յուսամ թէ մէջեռ Պենտեկոստէին
կամ Հոգեգալտեանն :

91441. 60

28 1444

Հերմաս . - Ո՛չ, բայց դիցուք թէ Պենտեկոստէէն առաջ է, մի թէ օրինաւոր է :

Ո՛նեւիմ . - Եթէ Պենտեկոստէէն առաջ է, այսինքն քանի որ Աստուածային Հոգւոյ շնորհաց ճառագայթն ցրւացած չէ խաւարի մէջ - Հոգւոյ մը թուլութեան մէջ - ես չեմ դատապարտեր նոցա անմտութիւնն, յիշելով Ս . Պողոսի խօսքն, « Մինչ տղայն էի՝ իբրեւ զտղայ խօսէի, իբրեւ զտղայ խորհէի, իբրեւ զտղայ համարէի » , Ա . Կորն . ԺԳ . 11 :

Հերմաս . - Բայց խօսքն տղայութեան վերայ չէ, այլ անմտութեան : Ամենէն հասարակ մարդն, նոյն խկանհաւատն անգամ այնպէս ջր խօսիր ու դատեր, ինչպէս Առաքեալք կը խօսին և կը դատեն : Լա՛ւ միտ դէ՛ր, ահա՛ կը կարդամ Ղուկասու Թ . 43 - 56 համարներն :

Ո՛նեւիմ . - Կարդա՛, որ կարողանանք պարունակութեան խորն թափանցել և այնպէս խօսիլ :

Հերմաս . - Լսե՛, լաւ լսե՛ . « Եւ զարմանային ամենեքեան ՚ի վերայ մեծամեծացն Աստուծոյ . և ՚ի զարմանալն ամենեցուն ՚ի վերայ ամենայնի՝ զոր առնէր, ասէ ցաշակերտսն իւր . Գլք դուք ՚ի լսելիս ձեր զբանս զայստօրիկ . զի Որդի մարդոյ մասնելոց է ՚ի ձեռս մարդկան : Եւ նոքա ոչ գիտէին զբանն, և էր ծածկեալ ՚ի նոցանէ, զի մի՛ գիտասցեն, և երկնչէին հարցանել ցնա վասն բանին այնորիկ :

« Եմուտ խորհուրդ ՚ի նոսա՝ թէ ո՞ւրդեօք մեծ իցէ ՚ի նոցանէ : Յխուռ իբրեւ ծանեալ զխորհուրդս սրտից նոցա, սու մանուկ մի՛ կայոց ՚ի մէջ նոցա առ իւր, Եւ ասէ ցնոսա . Որ ոք ընկալցի զմանուկս զայս յանուն իմ՝ զիս ընդունի, եւ որ զիս ընդունիցի՝ ընդունի զառաքիչն իմ . զի որ վորբիկն է յամենեսին ՚ի ձեզ՝ նա եղեցի մեծ :

« Պատասխանի ետ Յովհաննէս՝ և ասէ . Վարդապետ, տեսաք զոմն՝ որ յանուն քո դեւս հանէր՝ և արդէլք :

զնա, զի ոչ չընի ընդ մեզ: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Մի արգելուք, զի որ ոչն է ձեր թշնամի՝ ՚ի ձեր կողմն է:

“Եւ եղև ՚ի կատարել աւուրց վերանալոյ նորա՝ և ինքն զերեսս հաստատեաց երթալ յԵրուսաղէմ: Եւ առաքեաց հրեշտակս առաջի երեսաց իւրոց՝ և իբրև չորան՝ մօին ՚ի գիւղ մի Սամարացոց՝ պատրաստել ինչ նլւմա: Եւ ոչ ընկալան զնա (Սամարացիք), զի գէմ եղեալ էր նորա երթալ յԵրուսաղէմ: Իբրև տեսին աշակերտքն Յակովբոս և Յովհաննէս, ասեն. Տէր, կամի՞ս, զի ասացուք, եւ իջցէ հուր յերկինց՝ և սատակեցցէ զնոսա, (որ պէս արար Եղիա): Դարձաւ սաստեաց ՚ի նոսա և ասէ. Ո՛չ գիտէք՝ որոյ հուրոց էք գուք: Զի Որդի մարդոց ոչ եկն զոգիս մարդկան կորուսանել՝ այլ կեցուցանել, և գնացին յայլ գիւղոք:

Զէ՞ս զարմանար, զէ՞ս շփոթիր սոյն անմտութեան վերայ: Ի՞նչ ամօթ:

Ոմնայն. — Ոչ կը զարմանամ և ոչ կը շփոթիմ, այլ միայն կը անանամ որ

մութ կը թուի ձեզ, ինչ որ պարզ է... եւ ըստ իս :

Հերմաս. — Ի՞նչ, միթէ կարող ես դու ՚ի գերեւ հանել սոյն ծանր իրուղութիւնն և արգարայցնել Առաքեալներն: Հաւատմ, որ գժուարին խընդիր է այս:

Ոմնայն. — Դժուարին չէ ամենեւին, պէտք է միայն լաւ խորհիլ եւ հաւատալ: Ես քաջ գիտեմ, սիրելի բարեկամ, որ դուք եւս կը սկսիք այնուհետեւ ինձ պէս խօսիլ: Այժմ՝ դուք շփոթուած եւ տարակուսած կ'երեւիք, ոչ միայն մի, այլ երկու կետերու վերայ:

Հերմաս. — Եատ լաւ, փարատե տարակուսանքս, իմ ուղածս իսկ այդ է:

Ոմնայն. — Ես գիտեմ, շատ լաւ գիտեմ, և պատրաստ եմ ձեր տարակուսանքն փարատել, այնպէս որ դուք եւս գոհ լինիք: Ինչպէս կ'երեւի, դուք տակաւին չը գիտէք թէ մինչեւ ո՞ր կարող է հասնիլ բնական մարդոց եւ

նոյն իսկ մի պարզ քրիստոնէի կուրու-
թիւնն : Դուք լսի բնական մարդոյ
ոխալմունքն կամ մողորութիւնն հնա-
րաւոր կը համարիք , եւ այնպէս կը
կարծէք՝ թէ քրիստոնէի իմաստու-
թիւնն կամ հոգեւոր կարողութիւնն
անասման է : Իսկ ես կ'ատեմ ձեզ ,
որ առաջինն աւելի անմիտ է , և երկ-
րորդն ձեր կ'արծածէն աւելի սխալա-
կան :

Հերմաս . — Առաջնոյն վերայ վիճել
հարկ չ'է , համամիտ եմ ձեզ : Աս-
տուած հոգիներու եւ մոքերու լցան
է . ուլ որ Աստուծոյ հետ չը քայլեր ,
խաւարի մէջ կը քայլէ . ամեն անկում
կը պատահի այն ճանապարհին վերայ ,
ուր ոչ մի լուսոյ նշոյլ չը ճառագայ-
թեր : Եւ այս Աստուծոյ յատուկ շը-
նորհքն է , որ ամենեքեան չ'են անկա-
նիր Ի խորխորատ : Երկար ժամանակէ,
որ այս տեսակ բաներու վերայ ես ա-
մենեւին չ'եմ զարմանար : Զեմ զար-
մանար մանաւանդ մեր Տիրոջ ժամա-
նակակից մի Հրէի բարոյական չարու-

թեան եւ անմտութեան վերայ : Փա-
րիսեցիք եւ Սադուկեցիք , Իսպիբք եւ
Վարդապետք օրինաց , կարծես թէ ա-
մեն ճիգն կը թափեն , ամեն խելք ու
միտք դործ կը դնեն , որ աւելի ցոյց
տան իրենց յիմարութիւնն : Բայց մը-
տածեցէք , որ այս տեղ խնդիրն Առա-
քելոց վերայ է , որոնք Յիսուսի Քրիս-
տոսի իմաստութեանն վկայ էին , նորա
վարդապետութեանց շարունակ ուն-
կընդիր էին եւ որոց ինքն ասած էր .
« Զեզ տուեալ է գիտել զխորհուրդս
արքայութեան երկնից և նոյս չ'է ար-
ւեալ » . Մար. ԺԳ . 11 : Այս փառա-
ւոր ընտրութեան եւ նշանաւոր ար-
տօնութեան հետ ինչպէս կը համա-
ձայնեցնէք այն ցած մտածմունքնե-
րն , այն կոպիտ զգայմունքներն ,
զորս կ'արտայայտեն նորա այնպիսի մի
փափուկ վայրկենի մէջ , այնպիսի մի
խորհրդաւոր խօսակցութեան մէջ , որ
մարդոյ զայրոյթն կը շարժի երբ կը կար-
դայ : Միթէ առաւելքան զայս մոլոր
անմտութիւն կը լինի՞ . միթէ առաւել

քան զայս ծանր սխալմունք կը լինի :
 Կարճ խօսքեր են , բայց դիտէք թէ
 որչափ կը հակառակին Աւետարանի
 ոգւոյն . որչափ վեր 'ի վայր կը ցնցեն
 Աւետարանի վարդապետութիւնն : Կը
 տեսնէք թէ ի՞նչպէս անհոգ են իրենց
 Վարդապետին համար . ի՞նչպէս ան-
 տարբեր են ճշմարտութեան համար .
 ի՞նչքան կը մտածեն և կը հոգան ի-
 րենց համար . ի՞նչքան աններողամիտ
 են այլոց համար . կարճ ասնք , կը
 տեսնէք , թէ ի՞նչքան մոլեռանդ են և
 միանգամայն անտարբեր : Մի՞թէ այս
 ամենն տեսնողն չը զարմանար , չը ցա-
 ւիր , չը դայթակղիր : Ի՞նչ ուսած են
 ուրեմն աշակերտներն իրենց Վարդա-
 պետի դպրոցին մէջ : Ի՞նչ օգուտ քա-
 ղած են իրենց շնորհուած անհամե-
 մատ արտօնութիւնէն , որուն ամեն որ
 կը փափոքի անձկանօք . ի՞նչ շահ ե-
 ղաւ նոցա Յիսուսի մարդասիրութիւ-
 նին , որ կամեցաւ միշտ իւր հետ ու-
 նենալ թէ՛ ծովու և թէ՛ ցամաքի վե-
 րայ . նոցա առջեւ բժշկեց , նոցա առ-

ջեւ աղօթեց և սիրեց : Ի՞նչ շահեցան ,
 քանի որ կը տեսնուի , որ աչք ունեցած
 են ևւ տեսած չ'են , ականջ ունեցած
 են՝ և լսած չ'են , և բերան ունեցած են
 միմիայն անիմաստ խօսքերով իրենց
 Վարդապետն վշտացնելու համար . ես
 չ'եմ զարմանար , որ Յիսուս աղաղա-
 կեց մի անգամ . « Մինչեւ յերբ եղէց
 ընդ ձեզ՝ եւ անայցեմ ձեզ » . այլ կը
 զարմանամ՝ թէ ի՞նչպէս այնքան ժա-
 մանակ համբերեց նոցա խօսածներուն
 և արածներուն :

Ո՛նկալի՛մ . - Սիրելի բարեկամ , գուք
 շատ խտտապահանջ էք և խտտասիրտ :
 Սակայն այնպէս պիտի անեմ , որ դուք
 ինքնին ձեր առարկութեանցն պատաս-
 խանէք : Եթէ մտածէք , իսկոյն պիտի
 ասէք , որ Յիսուս արգարեւ իրաւունք
 ունէր իւր աշակերտներուն անսալ ,
 ներել և իւր մօտ պահել և այնպիսի
 իրաւունք , զոր դուք կարող չէք ճա-
 նաչել : Պիտի ասէք , որ աշակերտաց
 համար , (որոնք որչաւած էին իրենց
 Վարդապետի ուսումն երկրիս վերայ

չարունակելու) փոքր բան չէր նոյն
 ուսմանց և վարդապետութեանց ինք-
 նին ունինդիր լինիլ: Պիտի ասէք, որ
 սոյն ուսմունքներն մի անգամ նոցա
 յիշողութեան մէջ թաղուելով և ըստ
 երեւութին մեռնելով, ինչպէս հատն
 ցորենոյ կը մեռնի հողի մէջ ձմերուան
 ամիսներուն մէջ, պէտք է անշուշտ
 գարնանային արեգակով (աստուածա-
 յին շնորհաց արեգակով) հողէն ելնէ-
 ին և իրենց երկար ժամանակ ծածկը
 ւած կեանքն յայտնէին աշխարհի: Պի-
 տի ասէք, որ Յիսուսի հետ կենակցե-
 լու և նորա խօսքերն լսելու յիշատակն
 կենդանանալով և սրբագործուելով ՚ի
 ձեռն Հոգւոյն Սրբոյ պէտք է նոցա
 սիրտն լցնէր մի քաղցր և կենդանարար
 ջերմութեամբ և պէտք է ամենուն հա-
 մար լինէր մի անգին ժառանգութիւն:
 Պիտի ասէք, որ Յիսուսի Քրիստոսի կեան-
 քն, ինչպէս և նորա յարութիւնն, կը
 պահանջէր վիաներ, նորա խօսքն կը
 պահանջէր արձագանք, նորա բնաւո-
 բութիւնն՝ մի ճիշդ և կենդանի նմա-

նութիւն, եւ այս նկատմամբ մարդոյ
 Որդւոյ ընկերակցաց յիշատակն մի կա-
 տարեալ ճոխութիւն է Եկեղեցւոյ: Վերջապէս պիտի ասէք, որ նոքա ա-
 նուս մնացած չեն, այլ անտարակոյս
 բան մի ուսած են:

Պիտի ասէք, որ շատ անգամ սը-
 րութիւնն կը խառնուի ճշմարտու-
 թեան հետ: Պիտի ասէք, որ արեգակն
 աստիճան առ աստիճան կը բարձրա-
 նայ հոգւոյ հորիզոնին վերայ, ինչպէս և
 երկրիս հորիզոնին վերայ: Պիտի ասէք,
 որ Առաքեալք ուսած էին վտարհիլ
 իրենց Վարդապետին. կը սիրէին ի-
 րենց վարդապետն, եթէ ոչ հոգեւոր
 սիրով, որ բովանդակ սիրան կը վերա-
 նորոգէ, գէթ մտերմական և անկեղծ
 սիրով: Պիտի ասէք, որ արդարեւ ե-
 թէ մի և նոյն Առաքեալներն երկու
 տարբեր ժամանակի մէջ նկատենք եւ
 համեմատենք, կ'ապշինք իրենց տգի-
 տութեան և խստասրտութեան վերայ
 յառաջ քան իրենց Վարդապետի յա-
 բութիւնն և յառաջ քան Հոգւոյն Սրբո-

բոյ գալուստն . բայց եթէ իրենց հայրենակցաց հետ համեմատենք աւելի կողգանք իրենց արժանաւորութիւնն . վասն զի իրենք կ'ընդունին , բայց իրենց հայրենակիցքն կը մերժեն և չեն ճանաչեր զՅիսուս Քրիստոս : Այս համեմատութիւնն աւելի կը սարգէ ինդիւրըն , և դուք սիրելի Հերմաս , այն ժամանակ Աւաքեալներն պայծառ կողմէն կը տեսնէք , մինչդեռ խաւար կողմէն միայն կը տեսնէիք : Տարակոյս չունիմ , որ այս ամենն դուք պիտի ասէք ինքնին . բայց կը թողում այս , կը թողում առ այժմ՝ ձեր խիստ դատաստանին , և կը հրաժարիմ ներելէ կամ արդարաւ ցընելէ : Ես եւս կամիմ այն աչքով տեսնել , որով դուք կը տեսնէք այժմ : Եւ ո՛չ միայն այսքան , այլ նաև ուրախ եմ , որ նոքա ինքնին կը մասնուին . ինքնին կը յայտնուի նոցա խղճութիւնն իրենց աւանդած պատմութեան մէջ . վերջապէս ուրախ եմ , որ բնական մարդն կ'երեւի իւր բոլոր մերկութեամբ և տհասութեամբ :

Հերմաս . — Լաւ բացատրէ միտքդ : Ոնեսիս . — Կը բացատրեմ : Առաքելոց օրինակն մեզ կ'ուսուցանէ՝ թէ սրջափ հեռի էին մարդիկ ուղիղ մտածութեան եղանակէն . սրջափ անծանօթ էին երկնային Վարդապետի ոգւոյն և մտածութեան և թէ ի՛նչ մեծ զօրութիւն գործ դրաւ Յիսուս իւր աշակերտաց սիրտն կրթելու համար . վասն զի նախ Յիսուս՝ և ապա իւր աշակերտներն աւանդեցին մեզ ամեն տեղեկութիւններ և կենդանի օրինակներ , որով կը դատեմք այժմ ամենայն խստութեամբ նոցա վարքն ու խօսակցութիւնքն՝ յառաջքան նոցա մտաց վերանորոգումն Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան զօրութեամբ : Մինչև Հոգւոյն Սրբոյ Գալուստն , թող ներուի մեզ ասել , նոքա կը պատկանէին տակաւին անկասար և իհար պղծի . Ղուկ . Թ . 41 : Նոքա կը պահպանէին տակաւին նոյն աղգի վարքն ու բարքն եւ կը խօսէին նորա լեզուն : Յիսուս Քրիստոս պէտք է առ ինքն յգէր իւր աշակերտներն և ժողովէր իւր Եկեղե-

ցին, իւր Բարձրանալէն զինի, Յով. ԺԲ. 32. այսինքն անիծեալ փայտի վերայ խաչուելէն զինի : Յիսուսի հոգեւոր զօրութեան և կարողութեան առատութիւնն խաչուելէն զինի պիտի սիրուուէր ինչպէս Առաքելոց, նոյնպէս եւ բոլոր աշխարհի վերայ : Վասն զի ինչպէս Վարդապետն, նոյնպէս եւ իւր Աշակերտներն տկարանալով պիտի զօրանային. «Յորժամ տկարանամ, յայնժամ զօրանամ» . Բ. Կորն. ԺԲ. 10 : Աշակերտաց լեզուն եւ զգացմունքն պէտք չէ որ զարմանալի թուին ձեզ : Աւելի ուրախ պիտի լինինք, որ Աշակերտաց, յառաջ քան Պենտեկոստէն, ունեցած տիպն ու տիպարն, խորհուրդքն ու դատողութիւնն ճշդութեամբ և հաւատարմութեամբ պահպանուած է : Փոխանակ դայթակղելու՝ օգուտ քաղեցէք Աշակերտաց օրինակէն և այն պատմութիւնն, զոր այժմ կարդացիք, համարեցէք իբրեւ մի հայելի և ամեն ժամանակ մէջը նայեցէք :

Հերմաս . — Կը խոստովանիմ, — որ

չեմ հասկնար ձեր միտքն : Ինչ որ լի նիւմ էս, կարող չեմ իմ դէմքս տեսնել դոյն հայելոյն մէջ և ոչ մի քրիստոնեայ կարող է տեսնել : Այն սկզբունքն, որով մեք կը դատապարտեմք Յիսուսի Քրիստոսի աշակերտներն, սկզբնական տարերք են, Քրիստոնէութեան Ա և Բ են եւ յետին աստիճանի քրիստոնեայ անգամ չէ, ուր կը մտածէ և կրղգայ, ինչպէս կը տեսնենք որ կը մտածեն և կրղգան աշակերտներն :

Ոննախմ . — Բարեկամ, դուք շոտ կը պաշարիք ձեւերով և ժամանակի տարբերութիւնն ամենեւին ՚ի հաշիւ չէք առնուր : Աշակերտներն թէ՛ կարծր են և թէ՛ փափուկ, թէ՛ խիստ են և թէ՛ մեղմ, ո՛չ կը կեղծեն և ո՛չ կը ժուժկալեն . չը գիտեն ինչ որ մենք գիտենք և չեն զգուշանար իրենց անձին : Մենք կրղգուշանանք. մենք շատ լաւ գիտենք թէ ո՞ւր և ի՞նչ պէտք է խօսիլ և ո՞ւր պէտք է լուել : Այսօրուան օրս բնական մարդն կը կեղծաւորի, կը դիմակաւորի և ոչ միայն ուրիշներն կը պատ-

րէ, այլ նախ և առաջ զինքն կը խաբէ. պէտք է ձեռի մէջէն հիմունքն տեսնել, խոր թափանցել և իրն այն պէս նկատել: Աւետարանն իսկ կ'օգնէ մեզ ճանաչել հին մարդն նոր մարդոյ հանդերձից և կերպարանաց ներքեւ, և այն ժամանակ աշակերտաց մէջ ահ ներեւ տեսնուած բնութեան ապա կանութիւնն՝ նշմարել կը տայ մեզ մեր սեփական վիճակն:

Սոյն վայրկենէն իսկ կարող ենք փորձել այս բանն: Նկարագրեցէք դուք աշակերտներն այն տողերուն համեմատ, որոնք ձեր սիրտն պղտորած և միտքն մթացուցած են և թողէք ինձ որոնել նոյնանման օրինակներ:

Հերմաս. — Ո՞ւր կարող էք որոնել:

Ոննախիլ. — Եթէ լսէք ինձ, ինքնին կարող էք ասել:

Հերմաս. — Ձեր առաջարկած պայմանն դիւրին է. բայց շատ ախորժելի չէ:

Ոննախիլ. — Այն պայմանն որ ինձ կը վերապահեմ եւս առաւել անախորժ է, դուք կարող էք վերջն ինքնին

դատել: Սկսեցէք ձեր պարտքն կատարել. դուք դատապարտեցիք. կը մնայ ձեզ հաւանեցնել:

Հերմաս. — Ես կը կատարեմ պարտքս և ը հաւանեցնեմ, բայց ցաւօք սրտի: Ես չեմ սիրեր ամենեւին սխալման մէջ գտնել այս մեծ մարդիկն . . . որոնք մեծ են իրենց կատարած պաշտօնով եւ աւելի մեծ իրենց սրբութեամբ: Բայց սոյն վայրկենին մէջ ո՛չ մեծ են նոքա և ո՛չ սուրբ, պէտք է որ ուղիղ խօսիմ: Նոքա նոյն իսկ չափազանց գրւռեհիկ են: Ուստի՞ կը դան: — Թափօր լեռնէն, ուր վկայ եղան նոքա իրենց Վարդապետի փառացն: Երկնից դուռն, այսպէս ասենք, բացուեցաւ նոցա: Անցեալ, ներկայ և ապառնի միացան նոցա աչաց առջեւ սուրբ լերան վերայ: Ամեն ժամանակներ միացան ՚ի մի և լուսոյ մէջէն որոտացող Աստուծոյ ձայնն առաջուց մի ճաշակ տուաւ նոցա յաւիտենականութեան: Լեռնէն ցած, յանձն մի անբաղդ և միամօր մանկան, երեւեցաւ նոցա սեպհական

բնութեան թշուառութիւնն, որպէս
 զի փայլն մարդոյ Որդւոյ զօրութիւնն
 ու բարութիւնն, Բաղմութիւնն, իւր
 աղաղակներով, օրինակ կը տայ նոցա
 հաւատոյ՝ և նշան երկրպագութեան ։
 Տէս, թէ կը հետեւի՞ն նոքա այս օրիւ
 նակին . տես թէ կը հասկնա՞ն նոքա
 այս նշանն ։

Յիսուս Քրիստոս, որ չը կամիր, որ
 Առաքեալներն այլ ընդ այոյ իմանան
 կամ պատրիննոյն պահուն կատարուած
 յաղթանակէն, կ'ասէ . « Կը լսէ՞ք տոյն
 աղաղակներն » ։ Այս աղաղակներն,
 այս բարբառներն լի են զարմացմամբ
 և յարգանք առ իս, և նոքա, որք կ'ար-
 տասանեն, թուի թէ յաւիտեան իմ
 կողմն անցած են ։ Այս չ'արգելուր,
 որ « Մարդոյ Որդին չը մատնուի 'ի ձե-
 ուքս մարդկան » ։ Ի՞նչ մարդկան ։ -
 Թերեւս նոյն իսկ այս աղաղակող մարդ-
 կան ։ Այսքան ասան անհաստատ կը
 կարծեմ ես միամօր մանկան բժշկու-
 թեան հրաշից տուաւորութիւնն նոցա
 վերայ ։ Եւ դիտէ՞ք, թէ ի՞նչ կը նշա-

նակէ անկանիլ 'ի ձեռս մարդկան ։
 Դաւիթ ամեն պատուհաս յանձն կ'առ-
 նուր, որ ուղղակի Աստուծմէ կը գար,
 բայց կը սոսկար անկանիլ 'ի յետս մարդկան .
 Սաղ. ԻԳ. 14 ։ Եթէ ասուած է թէ՛
 « Ահ մեծ է անկանիլ 'ի ձեռս Աստու-
 ծոյ կենդանոյ » . Եբր. Ժ . 31 . այս
 վերջին աւուր և վերջին հատուցման
 համար ասուած է . այս կենաց մէջ
 Աստուծոյ տուած պարզ պատիժներն
 միւս կենաց մեծ պատուհասներու տեղ
 կը բռնեն . վասն զի Աստուած յայտոյս
 գերեզմանին կը պարծէ, բայց յայնկոյս
 գերեզմանին իր պատուհասէ ։ Բայց աչ-
 խարհիս վերայ ամենէն սոսկալին մարդ-
 կանց ձեռքն անկանիլն է ։ Արդ՝ այս է,
 որ պահուած է մարդոյ Որդւոյն ։ Ան-
 պատճառ նա պէտք է մատնուի 'ի ձե-
 ուքս մարդկան . պէտք է որ սոսկալէս լինի,
 և ինչպէս որ, ոչ որ կարող չէ յափշտա-
 կել նորա ձեռքէն, զորս կը սիրէ նա,
 Յով. Ժ . 23 . նոյնպէս ոչ որ կարող չէ
 (բանզի Աստուած թողած է) մարդոյ
 Որդին յափշտակել այն մարդկանց

ձեռքէն , որք զինքն կ'ատեն :

Աշակերտներն ամենեւին չեն հաս-
կընար այս բաներն և ես չեմ կամիր ,
որ հասկնան , բայց . . . :

Ոնեախմ . - Ներեցէք ինձ ընդհա-
տել ձեր խօսքն և ասել ձեզ թէ իրա-
ւունք ունիք , որ չէք կամիր , որ աշա-
կերտներն հասկնան : Բայց երբ այս
բանս կը ներուի նոցա , պէտք է որ նե-
րուի ամեն բան : Վասն զի ամեն բան
այս կետէն կը ծագի և կամ այս կէտով
կը բացատրուի :

Եթէ այս սխալմունքն ներուի , միւս
ներն ինքնին կը ներուին : Եթէ այս ճրջ
մարտութիւնն ըմբռնած և հասկցած
լինէին աշակերտներն , մնացեալներն
գիւրաւ կը հասկնային : Ով որ Յիսու-
սին կը հաւատայ միայն փառաւորուած
ժամանակ՝ նա բան չը գիտէ . ով որ
Յիսուսին կը հաւատայ խոնարհած ,
նախատուած և անարդուած ժամա-
նակ՝ նա ամեն բան գիտէ : Համաձայ-
նեցէք ինձ , որ այս սոյսպէս է այսօր ,
բայց առաջ եւս այլապէս չ'էր : Այս

բան առ այս բաւական կը համարիմ :
Ներեցէք , որ ընդհատեցի ձեր խօսքն ,
հաճեցէք ուրեմն շարունակել :

Հերմաս . - Պիտի շարունակեմ , բայց
իմացէք , որ շատ յօժարու թեամբ կըն-
դունիմ նաեւ ձեր դիտողութիւնն :
Լաւ դիտեցէք , կը խնդրեմ , թէ ար-
դեօք աշակերտներն կարօտութիւն ու-
նէին խաչի խորհուրդն հասկնալու , որ
այն յաւալի խորխորատին մէջ չ'անկա-
նէին , ուր այժմ կը տեսնեմք ընկած :

Էս կ'ասեմ ուրեմն , որ աշակերտ-
ներն ինքնին հետախուզելով կարող չէ-
ին Յիսուսի Քրիստոսի առաջին խօսքն
հասկնալ , որ խաչի խորհուրդն կը
պարունակէր : Նոքա եթէ ինքնին
հետազօտէին , ունայն պէտի լինէր ի-
րենց ջանքն , բայց կարող էին իրենց
Վարդապետէն հարցնել կողք ուշանան
իրենց անձին , չ'են հարցնէր : Յիսու-
սի յանցաւոր դատուելու դաղափարն
նոցա մտքէն ՚ի վեր է . նոքա չ'են կա-
րող ըմբռնել և հասկնալ . նոքա կը թե-
բահաւատին , բայց մի բան կայ որ շատ

պարզ է նոցա համար Յիսուսի խօսքերուն մէջ, այսինքն փոխանակ մի հզօր և փառաւոր Տէր և Վարդապետ ու նենայլու, որուն կը յուսային իրենք ժողովրդի աղաղակներուն եւ ցնծութիւններուն նայելով, պիտի զիջանին ունենալ մի հալածեալ և անարգեալ Վարդապետ: Նոքա կ'ուզէին տարակուսիլ այս բանիս վերայ, նոքա կ'երկնէին իրենց միտքն սոյն դաղտիրարով զբաղեցնել, նոքա ներքնապէս կըզգուշանան թերեւս կարծել, որ լաւ հասկըցած չ'են, և այս պատճառաւ է, որ չ'են ուզեր հարցնել իրենց Վարդապետէն:

Ոնտախլ. — Շատ խիստ էք գուբ: Մի այլ ոք, փոխանակ այդպէս դատելու, թերեւս պիտի ասեր՝ աշակերտաց սաստիկ սէրն էր, որ իրենց բերանն կը փակէր չքքքրել խաչի խորհուրդն, չք յուզել իրենց Վարդապետի սիրտն, և եթէ չ'էին հարցներ, պատճառն այն էր, որ կը գողային ատենն զէմ՝ յանդիման իրենց Վարդապետի չարչա-

րանքն ու մահն, զոր այնքան կը սիրէին:

Հերմաս. — Ո՛հ, աշակերտներն ուրիշ բանով զբաղած են: Նոքա սկսած են վիճել իրարու հետ: Եւ ի՞նչ բանի վերայ կարող են վիճել սոյնպիսի մի փափուկ վայրկենի մէջ: Եթէ իրենք չ'իմացնէին մեզ (և հաւատացէք, որ ամենէն աւելի ես կը զարմանամ սոյն ազնիւ միամտութեան վերայ) ո՛չ ոք պիտի կարենար երեւակայել ինչ բանի վերայ որ նոքա կը վիճէին: Խնդիր է իմանալ թէ իրենց մէջ ո՞վ է ամենէն մեծն: Առքեղ յարմար վայրկեան այս պիտի վիճաբանութեան: Ի՛նչ զարմանալի բան, սոյն խնդիրն կը յուզուի այն Թափօր լերան ստորոտն, որ պահ մի առաջ կը փայլէր փառօք Յիսուսի Քրիստոսի: Այս առարկան կը բացուի այն վայրկենին, յորում Յիսուս իւր չարչարանաց խորհուրդն կը յայտնէ: Ա՛խ, ա՛խ, այս փափուկ պահուն մէջ կը վիճեն թէ ո՞վ պէտք է ամենէն մեծ լինի: Ինչո՞ւ չէք վիճեր, թէ ո՞վ

պէտք է ամենէն փոքր լինի : Այս կը յարմարի ահա՛ ձեզ, ո՛վ աշակերտներ : Այս կը պատշաճի ձեր խօսած ժամուն և վայրկենին : Ահա՛ ձեզ պատեհ ժամանակ . ջանացէ՛ք ձեր ոչնչութիւնն քննելու , զոր շուտով պիտի չը կարենաք քննել և աւարտել :

Ո՛նեախ . — Իսկ մենք , սիրելի բարեկամ , աւելի լաւ կը լինի , քննենք , որքան կարող ենք , Վարդապետի իմաստութիւնն քան թէ աշակերտաց փոքրութիւնն : Զը մտանանք որ սոյն աւետարանական պատմութեան գրչխաւոր նպատակն է , աշակերտաց կուրսութեան և խտտարտութեան առթիւ , փայլեցնել Յիսուսի Քրիստոսի օւղղութիւնն , բարութիւնն , անաչառ արդարութիւնն և աստուածային ըզգօնութիւնն , միով բանիւ այն ամեն առաքինութիւններն , որոնք մի մի կատարելութիւններ են : Արջափ քաղցր է , եթէ աշակերտք Յիսուսի Քրիստոսի տուած դասին ուշագիր գտնուին : Արջափ փափաքելի է , որ իրենց անձն

այն փոքրիկ մանկան տեղն դնեն , զոր Յիսուս կը ներկայացնէ իրենց իբրեւ պատկեր և տիպար ճշմարիտ երկրպագուաց : Թո՛ղ գգուեն շտապաւ , գոնէ հոգւով , քանզի մարմինն տկար է , Մատ . ԻԶ . 41) փոքրիկ տխուղան , որ մեծ արժանաւորութիւն ունի մեր հեղ թագաւորին համար , ինչպէս որ ըստ դատողութեան մարդկան վերջին կարծուածն՝ առաջին տեղն ունի նորա սրբ տին մէջ :

Հերոսա . — Այս մասին ես բոլորովին համամիտ եմ ձեզ , կը խորհիմ և կըզգամ , ինչպէս դուք կը խորհիք և կըզգաք : Բայց մի մտռանաք՝ թէ ի՞նչ բանի վերայ է մեր բուն խնդիրն : Դուք առիթ տուիք , որ այս խնդիրն ես բացի : Թէպէտ խօսելիքներ շատ կան , բայց այլ ժամանակի թողունք զայն , ամեն բան իւր ժամանակն ունի : Իմ բուն առարկան աշակերտներն են . իմ դատս նոցա մասին է :

Ո՛նեախ . — Շատ լաւ , շարունակէ , կը լսեմ :

Հերմաս . — Աշակերտաց ամբար-
տաւանութիւնն տեսանք , տեսնենք
այժմ՝ նոցա աններողամտութիւնն : Նա-
քա մի մարդ տեսան , որ դեւեր կը
հալածէր . հաւանականաբար , յանուն
Յիսուսի Քրիստոսի , հիւանդներ կը
բժշկէր : Աւետարանիչն չ'ասէր թէ
այս մարդն կը ջանար դեւեր հալածել ,
այլ թէ կը հալածէր իրապէս : Ո՛վ չէր
ուրախանար , երբ տեսնէր , որ թշուառ-
ներն իրենց ախտերէն կ'ազատէին : Աշա-
կերտներն միայն չէն ուրախանար այս
մասին : Արդեօք սոյն բժշկութիւններն
վատ միջոցներով կը կատարուէին , կամ
զօրութեամբ խաւարի իշխանի՞ն կը գոր-
ծուէին : Քանզի դեւն կամ չար ոգին
եւս երբեմն բարերար կը ձեւանայ ,
ըստ նիւթականին և աշխարհային բա-
րեաց հրապօրներով հօգիներն կը մո-
լորեցնէ . քանզի չար ոգին ամեն ժա-
մանակ գործած է այս տեսակ հրաշք-
ներ և տակաւին կը գործէ և մեր մը-
տածածէն աւելի կը գործէ : Բայց կը
տեսնենք , որ աշակերտներու պատմած

մարդասիրական գործն կամ հրաշքն
յանուն Յիսուսի Քրիստոսի կը գոր-
ծուի , և տարակոյտ չը կայ որ սոյն ան-
ձանթի ինքնակամ առաքելութիւնն
հաճոյ պիտի լինի Աստուծոյ :
Մէք նոյն խի աշակերտաց բերանէն
կ'իմանանք այս մեծ խնդիրն , այսինքն
նոքա են , որք միամտութեամբ կը
պատմեն իրենց վարդապետին թէ՛ մի
մարդ տեսանք , որ քո անուամբ , քո
անունն կոչելով դեւեր կը հանէր : Հե-
տեւապէս , սոյն պարագան կը պար-
տաւորէր աշակերտներն , որ ուրախա-
նային , սքանչանային , որ մարդկանց
այսպիսի իշխանութիւն և զօրութիւն
տրուած է և այս զօրութիւնն Յիսուսի
անունն կոչելու մէջ կը բովանդակի :
Ընդհակառակն՝ նոքա ոչ միայն չէն
ուրախանար , այլ և կ'ընդգիմանան , այլ
և կարգելուն սոյն բժշկութիւններն :
Եւ ի՞նչ պատրուակաւ . — տղայական
անտեղի պատճառաբանութեամբ :
Աշակերտներն կ'արգելուն այն պատ-
ճառաւ , որովհետև նոյն մարդն իրենց

հետ չը հետեւիր Յիսուսին, կամ աւելի
լաւ ասել, իրենցմէն չէ : Նա կը գործէ
այն, ինչ որ աշակերտք միայն իրենց ի-
րաւունք կը համարին գործել : Աւելի
յառաջ երթանք, աւելի խոր թափան-
ցենք և աւելի հետազօտենք աշակեր-
տաց մտածութիւնն : Գիտէք, թէ ին-
չո՞ւ համար կ'արգելուն . — վասն զի ի-
րենք չեն կարող գործել, ինչ որ նոյն
մարդն կը գործէ : Չը տեսա՞ք արդէն,
որ նորա — Յիսուսին հետեւողներն — չը կա-
րացին լերան ստորտան գտնուած դի-
ւահարն բժշկել : Նորա կը յիշեն իրենց
անկարողութիւնն եւ կուզեն բոլոր
մարդիկ նոյն անկարողութեան դատա-
պարտել :

Ո՞նկախ . — Բաւականին կծու կը
խօսիք եւ թերեւս այնպիսի բաներ
կ'ենթադրէք, որ ապացուցանել ան-
կարող էք : Պէտք է զգուշանալ, պէտք
է խնայելով յառաջ բերել այդպիսի
ենթադրութիւններ, այս մի ընդհա-
նուր կանոն է, որուն ենթակայ հա-
մարելու ենք նոյն իսկ առաքեալներն .

չը գիտեմ թէ ինչո՞ւ բացառութիւն
պիտի ընի նոյա համար : Ես իմ կող-
մէն չեմ արդարացներ առաքեալներն .
քանզի Յիսուսի Քրիստոսի պատաս-
խանն արդէն յանդիմանութիւն կը
պարունակէ իւր մէջ : Եկատողութեան
առնունք ուրեմն և մեր այն պատաս-
խանն, եթէ յարմար կը դատիք :

Հերմաս . — Ես կարող եմ շատ թու-
ղուլ ձեզ . քանզի առատ եմ : Սակայն
լ'նչ պիտի ասէք հետեւեալ իրողու-
թեան մասին : Աններող Սամարացիք,
բայց ո՞չ աւելի աններող քան աշա-
կերտներն, չընդունեցին զՅիսուս,
չըհիւրընկալեցին : Այս մի մեծ սխալ
մունք է, մանաւանդ որ չեն ճանաչեր
զՅիսուս Քրիստոս : Այսու ամենայնիւ՝
քարերու հարուածներով չեն արտաք-
սեր իրենց մէջէն և ո՞չ բանիւ կը վի-
րաւորեն : Մի՞ զարմանաք, որ կը հա-
մառիմ ես սոյն կէտին վերայ : Պէտք
չէր, որ Սամարացիք անէին այս ամենն
և աւելի վատ, ո՞չ թէ արդարացնելու,
որ անհնարին է, այլ աշակերտաց սոս-

կալի գրգիռն թեթեւցնելու ու նե-
րելու համար: Ի՞նչ կ'անեն աշակերտ-
ներն: Նորա կ'առաջարկեն Յիսուսին
հուր իջեցնել երկնքէն Սամարացոց
վերայ և այրել: Յովնան, Հին Կտա-
կարանի այս մարդն, աշակերտներէն
աւելի խտտասիրտ չէր առ Նինուէա-
ցիս: Յով. Դ. 1:

Աշակերտներն կուզեն մի անընդմի-
ջական հրաշալի և զարհուրելի պատիժ.
Նորա կուզեն մի և նոյն հուրն, որ լա-
փեց կործանեց զՍոդոմ: Այս բաւա-
կան չէ, իբր թէ վրէժխնդրութիւնն
իրենց կը պատկանի, (Եբր. Ժ. 30:—
Հոմ. ԺԲ. 19.) այնպէս կը կարծեն,
որ կարող են ինքնին երկնքի շանթերն
երկրի վերայ իջեցնել: Մինչդեռ պահ
մի առաջ չը կարացին գթութեան հը-
րաշք գործել և դիւահարն բժշկել,
այժմ այնպէս կը համարին, որ կարող
են գործել հրաշք խտտութեան. կ'ե-
րեւի թէ բժշկելու զօրութիւն չունին,
բայց սպանանելու և կործանելու զօ-
րութիւն ունին: Սոյն դատապարտելի

չուսով մեծ մարդիկ կ'երեւին իրենց
աչքին. մեծ արժանաւորութիւն կը
թուի իրենց՝ լինիլ գործի անողորմ ար-
գարութեան: Եւ ամեն ժամանակներ
ու պարագաներ իրար հետ շիտթելով
կը համարձակին Եղիայի անունն ար-
տասանել և իրենց անձն նմանեցնել
սոյն մարգարէին, զոր պահ մի առաջ
տեսին Իփառս Թափորի ընդ Մովսիսի
և ընդ Յիսուսի Քրիստոսի: Ի՞նչ կը
մտածէք այսքան խտտութեան, աննե-
րողութեան և ամբարտաւանութեան
վերայ: Ի՞նչպէս կը տեսնէք, այլ եւս
բան մի պակաս մնացած կայ:

Ո՞նտիսմ. — Աստուած մի՛ արասցէ,
եթէ ես պաշտպանեմ այդպիսի զգա-
յուամներ և այդպիսի պահանջումներ,
ինչպէս է աշակերտացն: Բայց կ'աղա-
չեմ միայն, որ լաւ նկատողութեան
առնուք Վարդապետի խօսքերն ու
վարմունքն բոլոր պարագայից մէջ: Ա-
ւետարանիչն պարզապէս կ'ասէ միայն
թէ՛ Սասիկայ Ինոս: Եւ ի՞նչպէս, ի՞նչ
խօսքերով: Ահա՛ նորա բոլոր սասան.

“ Այլ գիտե՞ք, որոյ հոգւոյ էք դուք ” : Արդեօք այն հոգւոյն վերայ կը խօսի, որով նորա բորբոքուած էին : Արդեօք իւր Աւետարանի հոգւոյն վերայ կը խօսի : Քննութեան հարկ չը կայ այս մասին : Յայտնին միայն այս է, որ Յիսուս իբր տգէտ կը համարի իւր աշակերտներն : Արդաբեւ՝ նորա տգէտ էին : Նորա կ’անգիտանային ինչ որ մարգըն յաճախ կը մտնայ . նորա կանգիտանային ինչ որ իրենցմէն յետոյ մարգիկ տակաւին չը գիտացին, նորա կ’անգիտանային ինչ որ իրենցմէն մին, թէ և շատ ուշ, ուսոյց մեզ թէ . “ Բարկու թիւն մարդոյ զարգարութիւն Աստուծոյ ոչ գործէ ” : Աշակերտներն տաք կաւին չէին թափանցէր, չէին ըմբռներ նոր տնտեսութեան յատկութիւնն, նոր Օրինաց ոգին, որ է ոգի ազատ հրնազանդութեան . քանզի, ըստ նոր տնտեսութեան, մարդն հաւատով կ’ընթանայ եւ ոչ տեսութեամբ : Արդ՝ անմիջական պատիժն տեսութեան և ոչ թէ հաւատոյ տնտեսու-

թեանն կը վերաբերէր : Յիսուս Քրիստոս կը յանդիմանէ աշակերտներն իրենց տգիտութեան համար, որ թէպէտ կամաւոր չէր, բայց անմեղ եւս չէր : Յիսուս աշակերտաց տգէտութիւնն յանդիմանելով՝ կը հաստատէ միանգամայն մի մեծ ճշմարտութիւն, այն է, որ նորա թագաւորութիւնն երկրիս վերայ՝ չէ թագաւորութիւն խտուածեան նոյն իսկ նոցա դէմ, որք զինքն չեն ընդունիր, այլ կը հակառակին և կը դիմադրեն : Ի՞նչ կ’ասէ Յիսուս . “ Որդի մարդոյ ոչ եկն զոգիս մարդկան կորուսանել, այլ կեցուցանել ” : Այս բացարձակ յայտարարութիւնն մի վըճռական դատապարտութիւն է ամեն աշխարհոյին խտուածեան և աններդութեան, որ գործ կը գրուի յանուն Յիսուսի Քրիստոսի՝ իբր ՚ի շահ և ՚ի պաշտպանութիւն նորա Վարդապետութեան : Յիսուս Քրիստոս ոչ մի պատիժ չը սահմաներ Սամարացոյ, ոչ աշակերտաց դառն նախանձախնդրութեան երեւակայած պատիժն եւ

մի մի այլ թեթեւ պատիժ: Ի՞նչ կ'ասէ
 Յիսուս . ի՞նչ քաղաք կամ տուն , որ
 ձեր ողջոյնն չընդունի , թօթափեցէք
 ձեր ոտից փոշին վկայութեան համար :
 Նոյն քաղաքն կամ տունն ինքնին կը
 պատժուին . « Եթէ իցէ անդ որդի ող-
 ջունի (այսինքն եթէ ընդունին զձեզ)
 հանգիցէ 'ի վերայ նորա ողջոյնն ձեր ,
 ապա թէ ոչ 'ի ձեզ դարձցի » . Ղուկ .
 Ժ . 6 : Եթէ աշակերտներն պատիժ
 ինդրելով Սամարացոց համար՝ սը-
 խալմունք դործեցին , զոր ես ինքնին
 կը ճանաչեմ և զոր չեմ ներեր երբէք ,
 հաւատացէք սակայն , որ այս իրողու-
 թիւնն այն առիթներէն մին է , որուն
 համար պէտք է կրկնել Սրբոյն Օգոս-
 տինոսի հետ « Ո՛վ բարեգէպ սխալ-
 մունք » . քանզի մի կարեւոր և լուսա-
 ւոր դաս եղաւ այս Յիսուսի Քրիս-
 տոսի կողմէն : Ամեն բռնութիւն , ա-
 մեն հակառակութիւն նա եւ ամեն
 սպառնալիք , որ քրիստոնէութեան օ-
 դուտն պաշտպանելու պատրուակաւ
 պիտի դործուէին , դատապարտուած

են նոյն օրէն 'ի վեր , եւ Յիսուսի
 Քրիստոսի Եկեղեցին կարող չէ հալա-
 ծել առանց անհնազանդ դանուելու-
 իւր Փեսային : Ահա՛ քեզ նորէն մի եր-
 կար ընդհատութիւն . ներեցէք ինձ ,
 կ'աղաչեմ :

Հերմաս . - Դուք չընդհատեցիք իմ
 խօսքս . քանզի ես վերջացուցած էի .
 բայց խօսքը ձերն է : Կը յիշէք այժմ ,
 ինչ որ խոստացաք ինձ :

Ունայիմ . - Այո՛ , կը յիշեմ : Ինչ որ
 Աւետարանն մեզ կ'աւանդէ , ինչ որ
 տասն և ութ դարերու և հազարաւոր
 միջոններու հեռաւորութեամբ մեզ
 ցոյց կը տայ , ես ամենն իմ աչքովս
 տեսայ և ամեն օր կը տեսնեմ : Հիմն
 բոլորովին նման է , միայն թէ ձեւն
 նոյն չէ :

Դուք ցուցիք ինձ աշակերտներն արդիւ
 լուած , երբ իմացան նոքա Որդւոյ մարդոյ
 բերանէն՝ թէ ի՞նչ կըսուան իրեն յԵ-
 բուսաղէմ , և դուք իրաւամբ պնդեցիք
 այս կէտին վերայ թէ . « Նոքա երկնէին
 հարցանել ցնա վասն բանին այնորիկ » :

Այսօր ոչ որ կը կարօտի Յիսուսի մարմնով յաշխարհ գալու անհաս տնօրէնութեան պայմաններն նոր ՚ի նորոյ քրննել և ուսանիլ . քանզի երկար ժամանակ է , որ ամենայն ինչ կարարեալ է այս մասին : Բայց ի՛նչ է , որ կատարուած չէ . — չարչարանքն Եկեղեցւոյ , որ է մարմին Քրիստոսի : Եկեղեցին ևս դարուց ՚ի դարս մասնեցաւ ՚ի ձեռս մարդկան : Քրիստոս դուշակած էր , և մէք կը տեսանեմք զայն : Բայց նա , որ կը ճանաչէ այս մարգարէութիւնն . նա , որ կը համաձայնի թէ՛ ծառայն իւր տիրոջմէն առաւել չէ , նա , որ դիտէ թէ՛ չոր փայտն կարող չէ խուսափել այն կրակէն՝ որ արդէն դալար փայտն այրեց . նա կը զարմանայ սակայն սոյն մարգարէութեան իւրաքանչիւր նոր կատարման ժամանակ , իբր թէ Քրիստոս կարող էր սխալիլ , իբր թէ Աւետարանն կարող էր աւետարան լինելէ դադրիլ , իբր թէ մարդն այլ ևս մարդ չէր : Ար զարմանայ նա ոչ միայն արիւնահեղ հալածանաց վերայ , ոչ

միայն անթիւ ու անհամար թշնամանաց ու զրկանաց վերայ , ոչ միայն Եկեղեցւոյ կրած վշտաց վերայ . այլ կը զարմանայ մանուանդ այն հակառակութեանց և ընդդիմաբանութեանց վերայ , զորս կը կրէ ինքն իբրեւ քրիստոնեայ . . . :

Հիւսիս . — Դուք ամեն բան կ'աւեր եւ գուշակելու բան չէք թողոր ինձ : Իսօքն կը փոխուի . դուք կրնկրուիք քրիստոնեայքն դատել : Դուք ինձ մէն բան չէք ծածկեր . մեր խօսակցութեան սկզբէն ես հասկցայ :

Ոսկիւմ . — Անտարակոյս , եւ ինձ պէտք չ'էր այնպէս ձեւանալ , իբր թէ կը կասկածիմ ձեր հասկացողութեան վերայ : Թողու՛նք այս անօգուտ պատճառանքն ու կեղծիքն : Այո՛ , քրիստոնէից է , որ կը տամ այն յանդիմանութիւնն , զոր դուք պահ մի առաջ առաքելոց տուիք : Կան քրիստոնեայք , որոնք կը զարմանան մինչեւ անգամ աւանաթեթեւ ձախորդութեանց վերայ , որուն կ'ենթարկուին իբրեւ քրիստո

նեայ : Կան նաեւ քրիստոնեայք , որք շատ բնական կը համարին , որ Քրիստոս չարչարուած է , մարտիրոսք չարչարուած են , ամբողջ հօտն կրած է տանջանքներ , գերութիւն , բանտ , սքսոր , և սակայն անկարող կը ընին Սււետարանի թշնամեաց կողմէն եղած մի ծուռ նայուածքի կամ մի արհամարհանաց ժպտի համբերել : Ինչ որ իրենց կը պատահի , միշտ կը մեծցրնեն և կը ծանրացնեն : Ամեն անիրաւութիւն կը մեկնուի . բայց իրենց պատահած անիրաւութիւնն անմեկնելի է : Ամենաթեթեւ վիշտն կամ փորձութիւնն անգամ , զոր իրենց Տէրըն կը զրկէ , իրենց մտքն ու բանականութիւնն կը շիրթէ : Կոյս այնպէս կը թուի , որ արածաստորուած են ժառանգել խաղաղութիւն , ամենակատարեալ խաղաղութիւն , և արածաստորուած են այն Յիսուսէն , որ եկաստուր և հուր արկանել յերկիր եւ ոչ խաղաղութիւն : Ի՞նչ ժառանգներ . ի՞նչ յաջորդներ . ի՞նչ շարունակողներ

Քրիստոսի և քրիստոնէութեան . ի՞նչ ժառանգորդներ , որք առաջին աշակերտաց թերահաւատութիւնն միայն կը շարունակեն : Ի՞նչ կոյ առաւել սուվորական ճշարտութեան վկայից մէջ (այս անունն է , զոր կարելի է տալ քրիստոնէից) . քան հարցնելու և իմանալու երկիւղն , քան ճշմարտութիւնն ճանաչելու վախն , ինչպէս որ աշակերտք կ'երկրնչէին հարցնել : Յիսուս Քրիստոսէն հարցնելու կարեւորութիւնն ամեն ժառանակ կը ներկայանայ , և Յիսուս Քրիստոս որ միշտ պատրաստ է թողուլ որ հարցնեն , պատրաստ է միշտ և պատասխանելու :

Շատ անգամ Յիսուսի պատասխանըն լսելու համար ուրիշ բան պէտք չէ , եթէ ոչ իրենց սրտի մէջ իջնել , իրենց սիրտն քննել : Այսպէս կանե՞ն քրիստոնեայք : Կը համարձակին այսպէս անել , քանի որ պէտք է անշուշտ ընտրել , կարծիք մի մերժել կամ պարտք մի ճանաչել և կատարել : Կը համարձակին մինչեւ իրենց մտածու-

Թեան ճայրն դիմել, ուր եթէ դիմե-
 ին, պիտի Յիսուսի Քրիստոսի պատաս-
 խանն գտնէին: Ար համաձայնին միշտ
 հարցնել և քննել, կրնողունին յոժարա-
 կամ մի կարեւոր վիճաքանութիւն: **Քանիքանիք** անգամ տեսնուած է, որ
 խոյս կը տան հանդիպող առիթէն, կը
 խուսափին մի օգտակար բանախօսու-
 թենէ, որով կարող էր իրենց մտքն
 շուտաւորիչ: Չեն ասեր, որ կանոն դը-
 րած են, հաշիւ տեսած են ճշմարտու-
 թեան հետ, և ժամանակ որոշած են
 իրենց կենաց մէջ, որ այսուհետեւ այլ
 եւս ուսանելու բան չ'ունին, կամ լաւ
 եւս ասել բան մի պիտի չ'ուսանին: **Մերթ**
 երկչտութեամբ, մերթ թու-
 չութեամբ, մերթ ճուրութեամբ, մերթ
 գոռոզութեամբ, նորա միշտ կրգու-
 շանան հարցնել Յիսուս Քրիստոսին և
 որչափ կարելի է հետի կը կենան նորա
 ձայնն լսելէն և հասնալէն: Այս ե-
 դանակաւ ահա, նորա կ'իմանան մի-
 այն, ինչ որ իմանալ կ'ուզեն կամ ինչ
 որ ահամայ իմացան, չը կարենալով

դիմադրել: Ի՞նչ կը կարծէք. չը կան
 այսպիսի մարդիկ քրիստոնէից մէջ: Աչ
 մին չէք ճանաչեր անձամբ:

Հերոսաւ. — (Հառաչելով): Թերեւս
 մին կը ճանաչեմ:

Ոնեպիմ. — Հաւանաբար՝ ամեն քը-
 րիստոնէի մէջ մի հատ կայ: Բայց պի-
 տի տեսնե՞նք քրիստոնէայք, որք վէճեն
 իբրոս հետ ի՞նչ ո՞վ պիտի մեծ լինի: Բայ ե-
 րեւութիւն չը կայ այսպիսի քրիստոնէայ,
 որ 'ի տես մարդկան, եւ աշակերտաց
 նման առաջի Յիսուսի, կամ ինքն իւր
 յատուկ անուամբ մեծութեան համար
 վիճէ: Բայց այս ամեն զգուշութեանց
 մէջ ի՞նչ կը կորուսանէ չարն. — խիստ
 սակաւ բան: Թող մարդ բարձրացնէ
 զինքն համարձակ, կամ թող յամա-
 ռութեամբ և վստութեամբ պաշտպա-
 նէ իւր զգացումն՝ իբրեւ միակ բարի,
 իւր դրութիւնն՝ իբրեւ միակ կատարեալ
 իւր ազանդն՝ իբրեւ ամենէն լաւն,
 վերջապէս իւր մարդն՝ իբրեւ ամենէն
 մեծ, ի՞նչ կը լինի այս տեղէն: Այս կը
 նշանակէ կեղծել, պատրուակել և աւել

լի վատ պատրուակել մարդկանց առջև
 իւր սեպհական օգուտներու համար
 ունեցած գաղափարն և իւր փափաքն՝
 տեսնել զոք իրմէն վար, տեսնել իւր ու-
 քերու տակ, որ ամբարտաւանութեան
 ամենաքաղցր հաճոյքներէն և բաւա-
 կանութիւններէն մին է, թէ եւ ամ-
 բարտաւանութիւնն ո՛չ կը բաւակա-
 նանայ և ո՛չ կը յագի երբէք: Այսպատ-
 մած օրինակս կարծեմ թէ բաւական
 է: Իւր չէք կարող ասել ուրեմն թէ՛
 այսպիսի դէպքեր սակաւ են և կամ
 թէ աշակերտաց ունայնասիրութիւնն
 կամ հպարտութիւնն իսկապէս կը տար-
 բերի ուրիշներէն: Առաջինն միշտ չա-
 փաղանց և համարձակ կը թուի. ահա՛
 այս է պատճառն, որ աշակերտաց ա-
 րածին վերայ կը զարմանաք: Աշակերտք
 կը պարծին, կը վիճեն իրարու հետ մի
 յատուկ և անձնական մեծութեան վե-
 րայ: Մենք աւելի մեծն կ'անենք, եթէ
 կարողանանք. քանզի մենք եւս մեր
 ձեռքէն եկածն համարձակ կ'անենք.
 միշտ զմեզ կը մեծցնենք, բայց այս

այն մեծութիւնն չէ, որով մեր Տէ-
 րն մեծացաւ. մենք միշտ մի ուրիշ
 զգեստ կը հագնենք, մի ուրիշ զարդով
 կը զարդարուինք, որ խոնարհու-
 նրն չէ և կը ջանանք բարձրացնել ըզ-
 մեզ Նորա առջև, որ զմեզ իւր Հօր
 հետ հաշտեցնելու համար՝ խոնարհե-
 ցաւ և իւր անձն ունայնացոյց: Որչափ
 վատթարագոյն համարենք, ինչ որ ա-
 րին աշակերտներն 'ի ստորոտս Թափո-
 րի, այնու ամենայնիւ, այս եւս պիտի
 չը մոռնանք, որ նոցա շնորհիւ մի դաս,
 մի զգուշութեան օրինակ ունեցանք
 մենք, զոր նոքա չ'ուռէին: Այն մա-
 նուկն, զոր Յիսուս ներկայացոյց նոցա,
 և որով անշուշտ կամեցաւ նա որ ինք-
 նին քննեն իրենց անձն, այն մանուկն
 մի յաւիտենական յանդիմանութիւն է
 մեր մեծամտութեան: Մենք աւելի
 լաւ գիտենք (աշակերտք կարող չէին
 այն ժամանակ իմանալ) թէ ի՞նչ ար-
 ժէք ունի և ի՞նչքան էական և առըն-
 չակից է Քրիստոնէութեան՝ խոնար-
 հութիւնն, սոյն նոր առաքինութիւնն,

որոյ օրինակն պէտք էր որ տար մեզ Աստուած, որպէս զի և մեք գոնէ նորա դաղափարն ունենայինք: Մենք առաքեալներէն աւելի լաւ կը մտածենք, բայց առաքեալներէն աւելի վատ կը գործենք: Ի՞նչպէս կը թուի քեզ մեր յառաջադիմութիւնն:

Հերսաս. — Զգուշացէք, բարեկամ, այնպէս կը թուի թէ կը զայրանաք: Գոհ պիտի լինէիք արդեօք, եթէ բուրբորիլն իրաւացի լինէիք: Կարելի՞ է արդեօք, որ խալառ իրաւացի լինիք: Ո՞չ ապաքէն այն ժամանակ խոնարհութիւնն մի լոկ բառ կը լինէր Յիսուս Քրիստոսէն մեր բառարաններու մէջ աւելցած: Միթէ բնաւ խոնարհներ կամ հեղեր չը կա՞ն աշխարհի մէջ: Եւ թէ այդպէս է, կը նշանակէ, որ բնաւ քրիստոնեայք չը կան. և ի՞նչ է Քրիստոնէութիւնն առանց քրիստոնէից:

Ոմեախմ. — Զէ՞ որ ասացի, ձեզ յանդիմանելու ժամանակ, որ շուտով փութարէնն պիտի հատուցանէք: Այո՛, երաւամբ կը յանդիմանէք զիս: Իմ

խօսքերս, իմ ասածներս շատ բայցարձակ են: Ի՞նչ որ տեսայ, տարակոյս չը կայ, որ լաւ տեսայ եւ ահա՛ նոյնն հաւատարմաբար յառաջ կը բերեմ: Բայց ես վատ կը խօսիմ, երբ այնպիսի եղանակաւ կը խօսիմ, որ կ'ուզեմ հասկացնել թէ նախապատուութեան կամ առաջնութեան վեճն բոլոր քրիստոնէից գործ է առհասարակ, և թէ՛ հաւատն տակաւին չէ խորտակած նոյս ամբարառանութեան եղջիւրն: Աչքիս առջև յանցանք մի կը տեսնեմ, որ թէ և հազուադէպ չէ, բայց և ոչ հանրական է. և նոյն յանցանքով զառածուած քրիստոնեայքն, եթէ քրիստոնեայ են, շուտով կը դգան անշուշտ իրենց յանցանքն և սաստիկ կը կշտամբեն իրենց անձն: Սովաւ կը տորբերին նոքա ուրիշ մարդիկներէն. բայց ՚ի հարկ է մի միայն սովաւ չէ որ կը տարբերին: Ես պիտի զգուշանամ ապերախտութենէ, ես չեմ ուրանար, այլ կը ճանաչեմ այն յողթութիւնն, զոր ամեն օր կը կատարէ Յիսուս Հոգ-

ւով Սրբով ջերմեռանդն քրիստոնէից հոգւոյն մէջ: Այ՛ ամենուն և ո՛չ յատկապէս որ և իցէ միոյն կը վերաբերին մեր կարգացած պատմութեան հետեւեալ խօսքերն, զոր պիտի բացատրեմ: Մերժել, դեւեր հանելէ և հալածելէ արդելու այն մարդիկն, որոնք մեզ հետ չեն հետեւիր Յիսուս Քրիստոսին, այ՛օրինքն ընդհանրական Եկեղեցւոյ հազորդակցութենէն կտրել, նաև քաղաքական ընկերութենէն տարամերժել, նզովել և պատժել այն մարդիկն, որոնք քրիստոնեայ են, բայց մեզ նման քրիստոնեայ չեն, որոնք իրենց ձեւով և ո՛չ թէ մեր ձեւով աշխարհիս վերայ Յիսուսի Քրիստոսի գործն կը գործեն, այս հալածանքով գրեթէ ամեն քրիստոնեայք կը հալածեն, մանաւանդ մեր ժամանակի քրիստոնեայք, որ մի յատուկ կերպիւ կը հալածեն, կը հալածեն և կը պարծին, կը հալածեն և պատիւ կը համարին. կը ցաւին, երբ անկարող կը լինին հալածել. կը կրկնեն, որչափ կարող են, ո՛չ միայն յանդգնաբար իրենց

անձն նախապատիւ կը համարին այն քրիստոնեայներէն, որք իրենց նման կը խոստովանին զՅիսուս Քրիստոս մարմնով եկեալ յաշխարհ. այլ և կը դատապարտեն, կը մերժեն. կըսպառեն իրենց բոլոր ոյժն ու զօրութիւնն, որ յաղթեն, անուանարկեն և կործանեն: Եւ որ ամենէն զարմանալի է, Յիսուսի Քրիստոսի թշնամիներն աւելի սիրով կընդունին, նոցա հետ աւելի սիրով կը վարուին, քան թէ Յիսուսի բարեկամաց հետ, որոնք դժբաղդաբար, եթէ յանդգնութիւն չը համարուի ասել, նոյնպէս չեն հնչեր այն Սուրբ Անունն, ինչպէս իրենք կը հնչեն, և կամ թէ տարբեր կերպիւ կը գրեն: Այ՛, այ՛, ամենայն անաչառութեամբ կ'ատեմ, որ շատ անգամ հալածողաց եւ հալածելոց մէջ եղած տարբերութիւնն ուրիշ բան չէ, եթէ ո՛չ երկու մատենագրի մէջ եղած ուղղադրական տարբերութեան նման մի բան. եւ շատ ժամանակ այնպէս պատահած է, և սակաւ մնացած է, որ Նբբայական

Շէքօւէի (1) պատմութիւնն նորոգութի
Եկեղեցւոյ մէջ ՚ի նախատինս քրիստո
նէից :

Հերմաս . — Այն ժամանակներն ան
շած են , և այսօր Եկեղեցւոյ մէջ տի
րապետող ոգին հակառակ է նոյն ժա
մանակի ոգւոյն :

Ունեւիմ . — Մի կարծէք թէ ես չք
գիտեմ նոյն ժամանակի տարբերու
թիւնն և այն շնորհքն , որով Աստուած
արտօնաւորած է մեր ժամանակն : Սա
կայն դառնութեան արմատն տակա
ւին խլուած չէ . նա սոսկալի ոստեր
կարձակէ հաւատացելոյ հոգւոյ մէջ :

(1) Շէքօւէի երբայկան բառ է , որ հասկ կը
նշանակէ : Գատաւորաց մէջ կը կարդանք , (ԹԲ, 6)
որ երբ Գաղատացիք Եփեսոսի հետ կը գառնէին ,
և յաղթելով Յորդանանու կիրճն գրաւած էին ,
պատերազմէն ազատուած Եփեսոսեանք եկին այն տե
ղէն անցնելու , և թէ եւ ուրացան որ Եփեսոսեան
չեն , սակայն Գաղատացիք չք թողին կիրճէն անց
նել , և որովհետեւ երկու կողմն հնչեւններն կը
տարբերէին՝ ստիպեցին որ Շէքօւէի հնչեն . Եփ
եսոսեանք չք կարացին և Սէքօւէի հնչեցին , ուստի
և կատրուեցան Գաղատացիներն :

Եւ մեր կարող չենք տակաւին իւր պար
զութեամբ ընդունիլ և ՚ի խորոց սրտէ
կրկնել Առաքելոյն այս օրհնութեան
խօսքն . « Ենորհք ընդ ամենեսին , յք
սիրեն զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս ա
նեղձութեամբ » . Եփես . 2 . 24 :

Իսկ ինչ որ կը վերաբերի այն առա
ջարկութեանն , զոր աշակերտք ամե
նայն աններողութեամբ , (գու ասմ
մոլեռանդութեամբ) համարձակեցան
առաջարկել իրենց աստուածային Վար
դապետին՝ մի այլ մոլեռանդութիւն
(Սամարացւոց) պատժելու համար , որ
աւելի ներելի էր քան իրենցն , այս մա
սին կը խոստովանիմ , որ նմանօրինակ
բան դատած չեմ բնաւ ոչ մի քրիստո
նէի բերանի կամ գրուածքի մէջ , քան
զի անհնարին է զայս առնել և քրիս
տոնեաց համարուիլ : Օրհնեալ է Աստ
ուած , մենք լաւ գիտենք՝ թէ Որոյ ո
գւոյ ենք , և ոչ մին մեզմէն կը պարծի
տեսնել շանթ եւ կայծակ ՚ի գլուխ
թշնամեաց Աստուծոյ : Թէ և սոյն տար
բերութիւնն հին և նոր ժամանակնե

րուն և պարագաներուն կը պատկանի,
բայց կան վայրկեաններ, որ մէք եւս
տխուր ախոյեաններ կը լինինք նոցա,
զորս կը դատապարտենք:

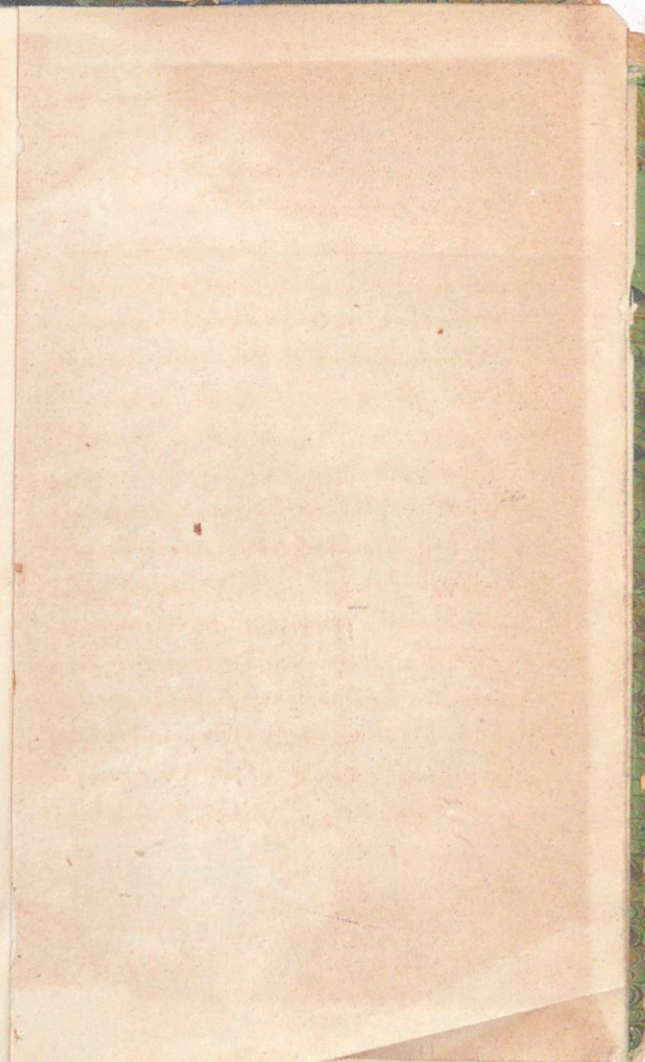
Ներեցէք, որ խօսքս ձեզ ուղղեմ:
Դուք քաղցր բնաւորութիւն և բա-
րեխաուն բարք ունիք: Բայց եթէ եր-
բէք տեսնէիք անիրաւութեան և չա-
րութեան յաղթանակներն եւ երկար
յաղթանակներն, խորհեցէք՝ թէ ի՞նչ
կը զգայիք: Առաքելական պատուէրն,
որ կը հրամայէ բրիստոնէից ընդ սրով
և ընդ խաչիւ՝ Բառնալ զտարբէ յետս Ի
վեր առանց Բարդոմիեան և Երկրորդիեան .
(Ա. Տիմ. Բ. 8.) պէտք է որ միշտ ձեր
յիշողութեան մէջ լինէր և իմացնէր
ձեզ, որ աղօթէիք այս յանցաւոր երջա-
նիկներու համար: Կը կատարէիք ար-
դեօք այս պատուէրն . կը կատարէիք
արդեօք Ի սրտէ: Կը խորհէիք արդեօք
եւ ձեզ համար տիրող մտածութիւն
կը չինէիք սոյն ճշմարտութիւնն, որ
նոքա Աստուծոյ արդար անտեսու-
թեան ողբալի գործիքներն են, որովք

թէ և զձեզ կը պատժէ, բայց իրենց
բարեբաղդութեան հարուածով զի-
րենք եւս կը պատժէ: Ի՞նչ զգացում
ներ կը սնուցանէիք: Ի՞նչ բաղձանք-
ներ և բարեմաղթութիւններ կը յղա-
նայիք: Ինչով կը վշտանայիք, ինչով
կուրախանայիք: Ի՞նչ կը լինէր նիւթն,
ի՞նչ կը լինէր ներշնչութիւնն, վերջա-
պէս ի՞նչ կը լինէր համն և աղն ձեր
խօսակցութեանց: Հաղար անգամ չէիք
ցանկանար, ինչ որ չէիք կարող պա-
հանջել, եթէ առաքելոյ հաւասար դի-
տութիւն ունենայիք եւ նոյն ժամա-
նակին մէջ ապրէիք, ո՞չ ապաքէն ինչ
որ ցանկայիք, ինչ որ ձեր մտքէն անց-
նէր նոյն պիտի խնդրէիք, ինչպէս նո-
քա ցանկացան եւ խնդրեցին Սամա-
րացիք կործանել: Ո՛չ, պատասխանե-
ցէք, եթէ կարող էք, շատ կ'ուրա-
խանամ, թո՛ղ միայն ես մնամ ամբաս-
տանելոյ աթոռակին վերայ . քանզի
մտքով ես նստայ նոյն աթոռակին վե-
րայ և այնպէս շարունակեցի ձեզ հետ
խօսակցութիւնս: Սխալեցայ զձեզ նոյն

աթուղիս վերայ նստեցնելու համար ,
 բայց միթէ միայն եմ ես , միթէ չըկան
 ուրիշներ նոյն աթուղիս վերայ : Նա-
 խանձն , որն , բարիութիւնն , ատե-
 լութիւնն , որ մարդասպանութիւն է ,
 միթէ այդքան հազուադէպ կն : Մի-
 թէ Մարդասիրութիւնն այդքան հան-
 րացանձ է : Միթէ մարմինն խպառ-
 յաղթուած է : Երանի՛ թէ , բայց ես
 հաւատացած չեմ այդ բանին , և տա-
 կաւին չեմ հաւատար . ինձ կը թուի ,
 որ դեռ այն վայրկեանն եկած հասած
 չէ , որ քրիստոնէից մէջ այլ ևս հարկ
 չը լինի յորդոր կարգալ ողորմածու-
 թեան , բարերարութեան և միջնոր-
 դութեան պարտուց վերայ : Ես կը
 կարծեմ , ես կը զգամ , որ դառնու-
 թիւնն միշտ պատրաստ է զեղանիլ ՚ի
 սիրտ մարդոյ : Սոյն դառնութեան հո-
 սանքն կը վազէ այն հեղեղատէն , զոր
 կը փորէ ցասումն և սրամտութիւնն :
 Պէտք է երկար ժամանակ Յիսուսի
 Քրիստոսի դպրոցին եւ ընկերակցու-
 թեան մէջ գտնուիլ , պէտք է շատ

բան ուսանիլ Յիսուսէն , որ մարդ կա-
 րողանայ շատ բան առ ոտն կոխել :
 Պէտք է , նորա մօտ նստած , խիստ
 բարձրէն տեսնել այս կենաց շահերն
 ու յուզումներն , որպէս զի մարդ չը
 մոյրի , չը պատրի , այլ ատէ ցասումն
 ու սրամտութիւնն : Փանք Աստուծոյ ,
 մեք գիտենք՝ թէ որոյ հոգւոյ ենք և
 թէ որով հոգւով պարտինք լինիլ :
 Մենք գիտենք , որ իբրեւ քրիստոնէայ ,
 բնաւ երբէք պէտք չէ որ ատենք :
 Աշխատինք ուրեմն աւելի լաւ իմանալ
 այս պարտաւորութիւնն . յաճախ մտա-
 ծենք սորա վերայ , զգուշանանք եւ
 զգուշացնենք զիրեար . խրատ կար-
 գանք միմեանց , և խնդրենք Աստուծ-
 մէ , որ միայն կարողն է տալ . « Զգու՛թ ,
 զողորմութիւն , զբաղըրութիւն , ըղ-
 խոնարհութիւն , զհեղութիւն , զեր-
 կայնմտութիւն » . Կողոս . Գ . 12 :

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1208

«« Ազգային գրադարան

NL0331428

«« Ազգային գրադարան

NL0331427

«« Ազգային գրադարան

NL0331426

«« Ազգային գրադարան

NL0331425

«« Ազգային գրադարան

NL0331423

«« Ազգային գրադարան

NL0331422

«« Ազգային գրադարան

NL0331421

«« Ազգային գրադարան

NL0331420

